

ses cum de Deo quædam diceret¹, perhibuit testimonium quod quidam eorum tale aliquid dixerint: quod utique si ad Christum venirent, agnosceretur in eis, non improbaretur. Et sanctus Cyprianus talibus adversus eosdem ethnicos utitur testibus. Nam cum de Magis loqueretur, « Quorum tamen, inquit, præcipuus Hostanes, et formam veri Dei negat conspici posse, et angelos veros sedi ejus dicit assistere. In quo et Plato pari ratione consentit, et unum Deum servans, cæteros angelos vel dæmonas dicit. Hermes quoque Trimegistus unum Deum loquitur, et eum incomprehensibilem atque inæstimabilem confitetur². » Si ergo isti venissent ad percipiendam christianam salutem, non utique eis diceretur, Hoc malum habetis, vel falsum habetis: sed plane merito diceretur, Hoc vobis quamvis integrum et verum, nihil tamen prodesset, nisi ad Christi gratiam veniretis. Si ergo in ipsis ethnicis potest aliquid divinum inveniri recteque approbari, quamvis eis salus adhuc a Christo præstanda sit; non oportet nos ita moveri etiam si pejores sunt hæretici, ut quod in eis malum ipsorum est velimus corrigere, et quod in eis bonum est Christi nolimus agnoscere. Sed jam cæteras hujus concilii sententias pertractandas, ab alio suscipiemus exordio.

¹ Act. xvii, 28. — ² Lib. de idolorum vanitate.

LIBER VII.

In quo cæteræ sententiæ Concilii Carthaginensis pertractantur.

I. Non simus molesti legentibus, si eadem varie ac sæpe disserimus. Quanquam enim Ecclesia catholica sancta in omnibus gentibus adversus ea, quæ in ista quæstione de baptismo, utrum et apud hæreticos et schismaticos idem possit esse qui est in Catholica, nonnullam caliginem offundunt, priscae consuetudinis et plenarii concilii auctoritate munita sit: tamen quia non contemnendis viris, et maxime Cypriano in ipsa unitate aliquando aliter visum est, cujus uti adversum nos auctoritate conantur, qui longe ab ejus charitate remoti sunt: propterea cogimur ex opportunitate tractandi et considerandi omnia, quæ in ejus concilio de hac re litterisque comperimus, hanc eandem quæstionem aliquanto diutius tanquam in manibus versare, et ostendere quam verius universitati Ecclesiae catholicae placuerit, ut hæretici vel schismatici qui jam Christi baptismum illic unde veniunt acceperunt, in catholicam communionem cum illo admittantur, ab errore suo correcti, in charitate radicati atque fundati; ut quod attinet ad baptismi sacramentum, non adsit quod deerat, sed prosit quod inerat. Et beatus Cyprianus quidem jam corpore quod corrumpitur non aggravante animam, nec deprimente terrena inhabitatione sensum multa cogitantem, serenius perspicit veritatem, quam meruit adipisci per charitatem. Adjuvet itaque nos orationibus suis in istius carnis

mortalitate, tanquam in caliginosa nube laborantes, ut donante Domino, quantum possumus, bona ejus imitemur. Si quid autem aliter sensit, et quibusdam fratribus collegisque persuasit, quod nunc eo quem dilexit revelante jam cernit, nos longe impares meritis suis, Ecclesiae tamen catholicae auctoritatem, cujus ipse egregium et clarissimum membrum est, pro nostra infirmitate sectantes, adversus haereticos vel schismaticos enodemus: quos praecisos ab unitate quam tenuit, et arescentes a charitate qua viguit, et elapsos ab humilitate qua stetit, tanto amplius improbat atque condemnat, quanto magis novit eos ad insidiandum perscrutari velle quod scripsit, et ad pacificandum imitari nolle quod fecit. Sicut illi qui se Christianos Nazarenos vocant, et more Judaico carnalia praepudia circumcidunt, nati haeretici ex illo errore in quem Petrus devians a Paulo revocatus est, ad huc usque persistunt: sicut ergo illi Petro in primatu Apostolorum martyrii gloria coronato¹, in sua perversitate praecisi ab Ecclesia remanserunt: sic isti Cypriano per abundantiam charitatis in sortem sanctorum passionis claritate suscepto, se ipsos exules unitatis agnoscunt, et contra unitatis patriam pro suis calumniis civem unitatis opponunt. Jam itaque caeteras illius concilii sententias eadem ratione videamus.

II. Marcus a Mactari dixit: «Mirandum non est, si haeretici hostes atque impugnatores veritatis sibi rem vindicant potestatis et dignationis alienae: illud mirandum est, quod quidam nostri praevaricatores veritatis haereticis suffragantur, et Christianis adversantur. Propterea decernimus haereticos baptizandos esse.»

III. Huic respondemus: Imo magis mirandum est, et magna laude praedicandum, quod tantum isti dilexe-

¹ Galat. II, 11.

rint unitatem, ut quos praevaricatores veritatis arbitrabantur, cum eis in unitate perseverantes, ab eis pollui non timerent. Nam cum isti dixisset: «Illud mirandum est, quod quidam nostri praevaricatores veritatis haereticis suffragantur, et Christianis adversantur,» videbatur esse dicturus: Propterea decernimus eis non esse communicandum. Non hoc dixit, sed ait: «Propterea decernimus haereticos baptizandos esse:» servans quod pacificus Cyprianus ante praestruxerat, dicens: «Neminem judicantes, aut a jure communionis aliquem si diversum senserit amoventes.» Cum ergo Donalistas nobis calumniantur, et nos dicunt traditores, si quis existat vel Judaeus vel Paganus, qui lecto isto concilio et nos et ipsos, secundum eorum regulas, veritatis appellet praevaricatores, velim scire ad hoc tam grave crimen refutandum atque diluendum quomodo nobis agenda sit causa communis. Isti eos dicunt traditores, quos neque ullo tempore convincere potuerunt, neque nunc possunt ostendere, et in eodem crimine ipsi esse potius ostenduntur. Sed quid ad nos? De istis certe praevicatoribus quid dicemus? Si enim nos, quamvis falso, propterea dicimur traditores, quia traditoribus nos in eadem communione successisse criminantur; praevicatoribus illis omnes successimus, quia nondum se ab unitate diviserat pars Donati beati Cypriani temporibus¹. Post passionem quippe ejus quadraginta, et quod excurrit, annis peractis, traditio codicum facta est, unde coeperunt appellari Traditores. Si ergo propterea nos traditores, quia ex traditoribus, sicut opinantur vel confingunt, exorti sumus; ab illis praevicatoribus utrique originem ducimus. Non est enim quod dicatur, non eis communicasse istos; quando suos illos vocant; quod concilium loquitur, quod ipsi

¹ Optatus lib. I, contra Parmenianum.

maxime proferunt : « Quidam nostri , inquit , prævaricatores veritatis , hæreticis suffragantur. » Accedit et testimonium Cypriani , satis demonstrantis quod in eorum communione permanserit , dicendo : « Neminem iudicantes , aut a jure communionis aliquem si diversum senserit amoventes. » Ipsi enim erant qui diversum sentiebant , quos iste prævaricatores vocat , quia scilicet hæreticis suffragabantur , sine baptismo eos in Ecclesiam recipiendo. Eam quoque fuisse consuetudinem ut sic reciperentur ; et ipse Cyprianus multis locis , et aliquot episcopi in hoc concilio manifestant. Unde apparet , si hæretici non habent baptismum , Ecclesiam Christi temporum illorum prævaricatoribus fuisse plenam , qui eis suffragantes sic eos recipiebant. Agatur ergo causa communis adversus crimen prævaricationis quod negare non possunt , et ibi agatur nostra adversus crimen traditionis quod convincere non potuerunt. Sed sic agamus , quasi convicerint : quod utrique responderimus eis qui nobis objiciunt majorum nostrorum prævaricationem , hoc nos istis respondebimus qui nobis objiciunt majorum nostrorum traditionem. Sicut enim per majorum nostrorum traditionem , unde se isti diviserunt , nos mortui sumus : ita per majorum prævaricationem , qui et nostri et ipsorum parentes fuerunt , et nos et ipsi mortui sumus. Sed quia se vivere dicunt , credunt quod ad eos non pertineat illa prævaricatio : ergo nec ad nos illa traditio. Et illa quidem prævaricatio secundum ipsos certa est : secundum nos autem nec anterior prævaricatio vera est : quia et hæreticos dicimus posse habere baptismum Christi ; nec posterior traditio , quia in ea causa sunt ipsi superati. Non habent ergo isti cur a nobis nefario scelere schismatis separentur : quia nostri majores si traditores non fuerunt , sicut nos dicimus , non est quod ad nos omnino

pertineat ; si autem traditores fuerunt , sicut ipsi dicunt , sic ad nos non pertinet , quemadmodum nec ad nos nec ad ipsos illi prævaricatores. Ac per hoc quoniam ex majorum nostrorum iniquitate nullum est crimen nostrum , ex proprio schismate certum est crimen illorum.

IV. Satius a Sicilibba dixit : « Si hæreticis in baptismo suo peccata donantur , sine causa ad Ecclesiam veniunt. Nam cum in die judicii peccata sint quæ puniuntur , nihil est quod timere possint hæretici de judicio Christi , si sunt peccatorum remissionem consecuti. »

V. Et hæc poterat etiam nostra esse sententia : viderit autem auctor ejus quo animo dicta sit. Verbis tamen ita modificata est , ut non me pigeat eo animo consentire atque subscribere , quo et ego sentio baptismum quidem Christi hæreticos posse habere , sed remissionem peccatorum non habere. Non autem ait : Si hæretici baptizant aut baptizantur : sed , « Si hæreticis , inquit , in baptismo suo peccata donantur , sine causa ad Ecclesiam veniunt. » Nam si pro hæreticis ponamus illos quos in Ecclesia noverat Cyprianus , sæculo verbis solis , et non factis renuntiantes ; totidem verbis possumus hanc sententiam etiam nos verissime dicere : Si fallaciter conversis in baptismo suo peccata donantur , sine causa ad veram conversionem postea perducuntur. Nam cum in die judicii peccata sint quæ puniuntur , nihil est quod timere possint , qui sæculo verbis solis et non factis renuntiarunt , de judicio Christi , si sunt remissionem peccatorum consecuti. Sed ista ratiocinatio tali connexionem perficitur , ut adjungamus dicentes : Debent autem timere Christi judicium , et veraci corde aliquando converti : quod cum fecerint , non eos utique necesse est iterum baptizari. Potuerunt igitur accipere baptismum , et remissionem non

accipere peccatorum, aut remissis peccatis continuo rursus onerari. Sic ergo et hæretici.

VI. Victor a Gor dixit : « Cum peccata nonnisi in Ecclesiæ baptismo remittantur, qui hæreticum sine baptismo ad communicationem admittit, utrumque contra rationem facit, nec hæreticos purgat, et Christianos inquinat. »

VII. Huic respondemus, Ecclesiæ baptismum esse et apud hæreticos, quamvis ipsi non sunt in Ecclesia : sicut aquam paradisi in terra Ægypti, quamvis ipsa non sit in paradiso. Non itaque hæreticos sine baptismo ad communionem admittimus; et quia correcti a sua peruersitate veniunt, non eorum peccata, sed Christi sacramenta suscipimus : de remissione autem peccatorum quod superius, hoc et hic dicimus. Illud sane quod in ultimo posuit dicens : « Utrumque contra rationem facit; nec hæreticos purgat, et Christianos inquinat; » respuit primitus ac maxime Cyprianus ipse cum sibi consentientibus collegis suis : neque enim inquinari se credidit, quando talibus propter vinculum pacis communicandum esse decrevit dicens : « Neminem judicantes, aut a jure communionis aliquem si diversum senserit amoventes. » Aut si inquinant hæretici ad communionem, si non baptizantur, admissi; inquinata est tota Ecclesia per illam consuetudinem, quæ toties hic commemoratur. Et sicut nos isti appellant traditores propter majores nostros, in quibus nihil tale quando objecerunt, probare potuerunt; si hoc fit quisque quod est ille cui communicaverit, omnes tunc hæretici facti sunt. Quod si quisquis dicit, insanit; falsum est quod iste ait : « Qui hæreticum sine baptismo ad communionem admittit, nec hæreticos purgat, et Christianos inquinat. » Aut si hoc verum est, non sine baptismo admittebantur, sed habebant bap-

trum Christi, quamvis apud hæreticos datum et acceptum, qui secundum illam consuetudinem, de qua isti confitentur, sic admittebantur : ac per hoc recte etiam nunc sic admittuntur.

VIII. Aurelius ab Utica dixit : « Cum dicat Apostolus, non communicandum peccatis alienis¹; communicat, qui sine baptismo Ecclesiæ hæreticis communicat? Et ideo censeo baptizandos esse hæreticos, ut accipiant remissam peccatorum, et sic illis communicetur. »

IX. Respondetur : Communicavit ergo Cyprianus et isti omnes peccatis alienis, quia cum talibus in communionem manserunt, quando neminem qui diversum sensit a jure communionis amoverunt. Ubi est ergo Ecclesia? Deinde uti de hæreticis taceam, cum verba hujus sententiæ etiam de aliis peccatoribus dici possint, quales in Ecclesia secum Cyprianus videbat, gemebat, arguebat, ferebat, ubi est Ecclesia, quæ secundum hæc verba jam tunc periisse existimatur contagione peccatorum? Si autem, sicut se habet firmissima veritas, Ecclesia permansit et permanet; non nisi in consensione intelligenda est communio peccatorum, quam vetat Apostolus. Baptizentur autem iterum hæretici, ut accipiant remissam peccatorum, si baptizantur iterum perversi et invidi, qui cum sæculo verbis et non factis renuntiarent, baptismum quidem accipere potuerunt, sed remissionem peccatorum non obtinuerunt, dicente Domino : « Si non dimiseritis, neque Pater vester dimittet vobis². »

X. Jambus a Germanicana dixit : « Qui hæreticorum baptismum probant, nostrum improbant; ut extra Ecclesiam, non dicam lotos sed sordidatos, negent in Ecclesia baptizari oportere.

XI. Huic respondetur neminem nostrum baptismum

¹ 1 Tim, v, 22. — ² Matth, vi, 15.

hæreticorum probare, sed Christi, quamvis in hæreticis velut paleis exterioribus, sicut in aliis iniquis velut paleis interioribus. Nam si extra Ecclesiam qui baptizantur, non lavantur, sed sordidantur; profecto extra petram, in qua ædificatur Ecclesia, qui baptizantur, non lavantur, sed sordidantur. Omnes autem extra eandem petram sunt, qui audiunt verba Christi et non faciunt. Aut si baptismo lavantur quidem, sed iniquitatibus suis, a quibus in melius mutari noluerunt, sordidi remanent: sic et hæretici.

XII. Lucianus a Rucuma dixit: Scriptum est: « Et » vidit Deus lucem quia bona est, et divisit inter lucem » et tenebras¹. » Si potest luci et tenebris convenire, potest nobis et hæreticis aliquid est commune. Propterea censeo hæreticos baptizandos esse.

XIII. Huic respondetur: Si potest luci et tenebris convenire, potest justis et injustis aliquid esse commune. Censeat ergo illos injustos denuo baptizari, quos in ipsa Ecclesia Cyprianus arguebat: aut si non sunt injusti qui sæculo verbis et non factis renuntiant, dicat qui potest.

XIV. Pelagianus a Luperciania dixit: « Scriptum est, aut Dominus Deus est², aut Baal Deus est. Ita et nunc aut Ecclesia Ecclesia est, aut hæresis Ecclesia est. Porro si hæresis Ecclesia non est, quomodo esse apud hæreticos baptismum Ecclesie potest? »

XV. Huic ita possumus respondere: Aut paradus paradus, aut Ægyptus paradus: porro si Ægyptus paradus non est, quomodo esse in Ægypto aqua paradisi potest? Sed dicetur nobis, Etiam illuc exeundo pervenit. Sic ergo ad hæreticos baptismus. Item dicimus: Aut petra Ecclesia est, aut arena Ecclesia. Porro quia non est arena Ecclesia, quomodo apud eos qui super arenam ædificant,

¹ Gen. I, 4. — ² 3 Reg. XVIII, 21.

audiendo verba Christi et non faciendo, esse baptismus potest? et tamen est. Sic ergo et apud hæreticos.

XVI. Jader a Midila dixit: « Scimus non esse nisi unum baptismum in Ecclesia catholica; et ideo non debemus admittere hæreticum, nisi baptizatus fuerit apud nos, ne se putet extra Ecclesiam catholicam baptizatum esse.

XVII. Huic respondetur, quia si hoc de iniquis illis, qui extra petram sunt, diceretur, falso utique diceretur. Sic ergo et de hæreticis.

XVIII. Item alius Felix a Marazana dixit: « Una fides, » unum baptismum¹; » sed Ecclesie catholice, cui soli licet baptizare. »

XIX. Quid si alius ita diceret: Una fides, unum baptismum; sed justorum tantum, quibus solis licet baptizare? Sicut hæc verba refellerentur, ita et ista sententia refellatur. An et injusti nec in ipso baptismo mutati, dum sæculo verbis solis et non factis renuntiant, ad membra Ecclesie pertinent? videant si ipsa est illa petra, si ipsa est columba, si ipsa est sponsa sine macula et ruga.

XX. Paulus a Bobba dixit: « Me non movet si aliquis Ecclesie fidem et veritatem non vindicat, quando Apostolus dicat: « Quid enim quia exciderunt a fide quidam illorum, numquid infidelitas illorum fidem Dei » evacuavit? Absit: est enim Deus verax, omnis autem » homo mendax². » Si autem Deus verax est, quomodo apud hæreticos baptismi veritas esse potest, apud quos Deus non est? »

XXI. Huic respondetur: Quid, apud avaros numquid est Deus? Et tamen est baptismus: ita et apud hæreticos. Apud quos enim Deus est, templum Dei sunt. Quæ autem compositio templo Dei cum idolis³? Porro avaritiam, idololatriam Paulus sentit, Cyprianus consentit, et

¹ Ephes. IV, 5. — ² Rom. III, 3, et Psal. CXV, 11. — ³ 2 Cor. VI, 16.

idem ipse inter collegas raptos, tamen baptizatores, cum magna tolerantiae mercede versatur.

XXII. Pomponius a Dionysiana dixit : « Manifestum est hæreticos non posse baptizare, et remissionem peccatorum dare, qui potestatem non habent, ut aut solvere aut ligare aliquid in terris possint.

XXIII. Respondetur : Hanc potestatem nec homicidæ habent, id est, qui oderunt fratres. Non enim talibus dictum est : « Si cui dimiseritis peccata, dimittentur ei; » si cui tenueritis, tenebuntur¹. » Et tamen baptizant et eos in eadem baptismi communione et Paulus tolerat, et Cyprianus agnoscit.

XXIV. Venantius a Tinisa dixit : « Si maritus peregre proficiscens, amico suo commendasset uxorem suam custodiendam, commendatam sibi ille quanta posset diligentia conservaret, ne ab aliquo castitas ejus et sanctitas adulteraretur : Christus Dominus et Deus noster ad Patrem proficiscens, sponsam suam nobis commendavit, utrum-ne eam incorruptam et inviolatam custodimus, an integritatem ejus et castitatem mœchis et corruptoribus prodimus? Qui enim baptismum Ecclesiae commune cum hæreticis facit, sponsam Christi adulteris prodit.

XXV. Respondemus : Quid illi qui cum baptizantur, labiis, non corde convertuntur ad Dominum, nonne adulterinam mentem gerunt? Nonne ipsi sunt sæculi dilectores, cui non factis, sed verbis renuntiaverunt, et ideo corrumpunt mores bonos per colloquia mala dicentes : « Manducemus et bibamus, cras enim moriemur²? » Nonne etiam contra istos vigilavit sermo Apostolicus, ubi dicit : « Timeo autem ne sicut serpens Evam seduxit » astutia sua, sic et vestrae mentes corrumpantur a castitate » quæ est in Christo³? » Cum ergo Christi baptismum Cy-

¹ Joan. xx, 23. — ² 1 Cor. xv, 32. — ³ 2 Cor. xi, 3.

prianus habebat commune cum talibus, numquid ideo sponsam Christi prodebat adulteris, ac non potius monile sponsi etiam in adultera cognoscebat?

XXVI. Aymnius ab Ausuaga dixit : « Nos unum baptismum accepimus, et ipsum exercemus : qui autem dicit, quia et hæreticis licet baptizare, ipse duos baptismos facit. »

XXVII. Huic respondetur : Cur non etiam ille duos baptismos facit, qui dicit quia et iniqui baptizant? Cum enim justi et iniqui sibi contrarii sint, baptismum quem dant justi, qualis erat Paulus, vel etiam qualis erat Cyprianus, non est contrarius baptismum quem dabant iniqui illi qui oderant Paulum, quos non hæreticos, sed malos catholicos Cyprianus intelligit : et cum contrariæ sibi sint continentia quæ fuit in Cypriano, et avaritia quæ fuit in collegis Cypriani; baptismum tamen quem Cyprianus dabat, non erat contrarius baptismum quem illi dabant, sed unus et idem : quia ille baptizat de quo dictum est : « Ipse est qui baptizat¹. »

XXVIII. Saturninus a Victoriana dixit : « Si licet hæreticis baptizare, excusati sunt et defensi illicita facientes : nec video quare eos aut Christus adversarios suos, aut Apostolus antichristos appellaverit. »

XXIX. Huic respondetur : Sic dicimus non licere hæreticis baptizare, quomodo dicimus non licere fraudatoribus baptizare? Non enim hæretico tantum, sed peccatori inquit Deus : « Ut quid enarras justificationes meas, » et assumis testamentum meum per os tuum? » Huic utique dicit : « Si videbas furem, concurrebas ei². » Quantum ergo illi pejores, qui non cum furibus concurrebant, sed ipsi fures insidiosius fraudibus rapiebant : sed non eis concurrebat Cyprianus quamvis eos in catholica segete to-

¹ Joan. i, 33. — ² Psal. xlix, 16.

leraret, ne simul eradicaretur et triticum. Et tamen etiam ipsi quem dabant, idem ipse baptismus erat; quia non ipsorum, sed Christi erat. Sicut ergo isti, quamvis in eis Christi baptismus agnoscatur, non sunt tamen excusati et defensi illicita facientes, et recte illos Christus adversarios suos appellat, quia in talibus perseverantes audituri sunt: « Recedite a me, qui operamini iniquitatem ¹; » unde et antichristi appellantur, quia Christo contrarii sunt, dum contra quod præcipit vivunt, ita et hæretici.

XXX. Alius Saturninus a Tuca dixit: « Gentiles quamvis idola colant, tamen summum Deum Patrem creatorem cognoscunt et confitentur. In hunc Marcion blasphemavit, et quidam non erubescunt Marcionis baptismum probare. Quomodo tales sacerdotes sacerdotium Dei aut servant, aut vindicant, qui hostes Dei non baptizant, et sic illis communicant. »

XXXI. Respondetur: Nimirum cum talia dicuntur, exceditur modus, nec consideratur quia et ipsi talibus communicabant, « Neminem judicantes, aut a jure communionis aliquem si diversum senserit amoventes. » Sed habet iste in hac ipsa sententia sua unde admoneri posset, si adverteret, id in quoque corrigendum esse quod pravum est, quod autem rectum est approbandum. Quandoquidem ait: « Gentiles quamvis idola colant, tamen summum Deum Patrem creatorem cognoscunt et confitentur. » Si quis ergo ad Deum talis gentilis veniret, numquid vellet in eo corrigere atque mutare, quod Deum Patrem creatorem confitebatur et noverat? Non puto, sed emendaret in eo idololatriam, quod malum habebat; et traderet sacramenta christiana, quæ non habebat: et si quid rectum nosset in eo approbaret, si quid inveniret perversum emendaret, si quid defuisset daret. Sic

¹ Matth. vii, 23.

et in Marcionista hæretico agnosceret baptismi integritatem, corrigeret ejus perversitatem, doceret catholicam veritatem.

XXXII. Marcellus a Zama dixit: « Cum peccata non nisi in baptismo Ecclesiæ remittantur, qui hæreticum non baptizat, peccatori communicat.

XXXIII. Quid ille qui hoc facienti communicat, nonne peccatori communicat? Quid autem aliud faciebant omnes judicantes neminem, aut a jure communionis amoventes diversa sentientem? Ubi est ergo Ecclesia? An patientibus, et ne triticum eradicetur, zizania tolerantibus ista non obsunt ¹? Dicant ergo isti, qui se ab orbe terrarum frustra separando sacrilegium schismatis admiserunt, ut quid habent in ore sententiam Cypriani, qui non habent in corde Cypriani patientiam? Huic autem Marcello respondetur ex his quæ de baptismo et remissione peccatorum supra dicta sunt, quomodo possit esse baptismus in homine, quamvis non sit in eo remissio peccatorum.

XXXIV. Irenæus ab Ululis dixit: « Si ideo Ecclesia hæreticum non baptizat, quod dicatur jam baptizatus esse: hæresis major est.

XXXV. Respondetur: Hoc modo dici potest, si ideo avarum Ecclesia non baptizat, quod dicatur jam baptizatus esse, avaritia major est. Hoc autem falsum est: ita ergo et illud.

XXXVI. Donatus a Cibaliana dixit: « Ego unam Ecclesiam et unum baptismum ejus novi. Si est qui dicat esse apud hæreticos baptismi gratiam, ante est ut ostendat et probet esse illic Ecclesiam. »

XXXVII. Huic respondetur: Si baptismi gratiam hoc esse dicis quod est baptismus, est apud hæreticos: si au-

¹ Matth. xiii, 29.

tem baptismus sacramentum est gratiæ, ipsa vero gratia abolitio peccatorum est, non est apud hæreticos baptismi gratia. Sic est autem unum baptisma et una Ecclesia, quemadmodum est una spes. Sicut ergo boni et mali, non habentes unam spem, possunt tamen habere unum baptisma: ita quibus non est communis Ecclesia, potest baptismus esse commune.

XXXVIII. Zozimus a Tharassa dixit: « Revelatione facta veritatis, cedat error veritati: quia et Petrus qui prius circumcidebat, cessit Paulo veritatem prædicanti². »

XXXIX. Respondetur; Potest etiam nostra esse sententia ista, et ita factum est in hac de baptismo quæstione. Nam veritate postea liquidius revelata cessit error veritati, cum illa saluberrima consuetudo etiam plenarii concilii auctoritate firmata est. Bene tamen, quod toties meminerunt etiam primum Apostolorum Petrum potuisse aliter sapere quam veritas postulabat; quod accidisse etiam Cypriano sine ulla ejus contumelia credimus, quicumque diligimus Cyprianum: quia non eum fas est diligi majori charitate quam Petrum.

XL. Julianus a Telepte dixit: Scriptum est: « Nemo potest accipere aliquid, nisi datum illi fuerit de cælo¹. » Si hæresis de cælo est, potest baptismus dare. »

XLI. Audiat et alium dicentem: Si avaritia de cælo est, potest baptismus dare. Et tamen dant avari: sic ergo et hæretici.

XLII. Faustus a Timida regia dixit: « Non sibi blandiantur qui hæreticis patrocinantur. Qui pro hæreticis ecclesiastico baptismo intercedit, illos Christianos et nos hæreticos facit. »

XLIII. Huic respondetur: Si quisquam dicat, eum

¹ Galat. II, 11. — ² Joan. III, 27.

qui cum baptismum acciperet, quia odium fraternum tenebat in corde, non acceperat remissionem peccatorum, non esse iterum baptizandum, quando illud odium de corde dimittit; numquid ecclesiastico baptismo intercedit pro homicidis, aut illos justos et nos homicidas facit? Hoc ergo et de hæreticis intelligat.

XLIV. Geminius a Furnis dixit: « Quidam de collegis hæreticos præponere sibi possunt, nobis non possunt: et ideo quod semel decrevimus, tenemus, ut ab hæreticis venientes baptizemus. »

XLV. Et hic confitetur apertissime quosdam de collegis suis diversa sensisse: unde etiam atque etiam confirmatur amor unitatis, quod ab invicem nullo schismate separati sunt, donec alteris eorum si quid aliter saperent Deus revelaret. Sed huic respondetur collegas ejus non sibi hæreticos præposuisse; sed baptismum Christi, sicut agnoscitur in avaris, fraudatoribus, raptoribus, homicidis, sic etiam in hæreticis cognovisse.

XLVI. Rogatianus a Nova dixit: « Ecclesiam Christus instituit, hæresim diabolus: quomodo potest habere baptismum Christi synagoga Satanæ. »

XLVII. Huic respondetur: Numquid quia pius Christus instituit, et invidos diabolus, ideo non potest habere baptismum Christi, quæ in invidis convincitur esse pars diaboli?

XLVIII. Therapius a Bulla dixit: « Qui hæreticis baptismum Ecclesiæ concedit, et prodit, quid aliud quam sponsæ Christi Judas existit? »

XLIX. O magna convictio schismaticorum, qui se ab hæreditate Christi toto orbe diffusa nefario sacrilegio separarunt, si Cyprianus talibus communicabat qualis Judas traditor fuit, et tamen ab eis non maculabatur: aut si maculabatur, tunc Judæ facti sunt omnes; ergo et